

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Министерство образования Республики Тыва
Администрация Пий-Хемского кожууна
МБОУ Хадынская СОШ

Рассмотрено на заседании
ШУМО ГЦ
Протокол № 1
«28» 02 2023 г.

Согласовано:
заместитель директора по ВР
Пиче-оол А.М.
«28» 02 2023 г.

Утверждаю:
директор школы
Монгуш Л.Ч.
Приказ № 65
«28» 02 2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА
курса внеурочной деятельности
«Номнун оннуктери»
направление: духовно-нравственное
для обучающихся 1 классов

Пиче-оол С.Х.,
педагог-библиотекарь
первая категория

Хадын 2023

Тайылбыр бижик

Бо «Номнун оннуктери» деп болгумнун программанын А.А.Алдын-оол, А.Д.Иргит, С. Ч.Иргит «Бодун номчу» , Кызыл -2020 ч. номунга 1 класстарның номчулга кичээлинге таарыштыр тургускан. Бо класстарда өөренип турар уругларның билиг мергежилиниң бедин барымдаалаш, бердинген темаларга немелде материалдарны киирген. Ол ажылдың кол угланышкыны уругларның чугаазын сайзырадыры, ниити билиин бедидери, өөренип турар чүүлдерин сайгарып, бөлүктөп, деңнеп, түңнөп билиринге оларның иштинден кол болгаш чугула чүүлдерни тып, номчулгага сонуггалын оттурарынга өөреникчилерни чаңчыктырып сайзырадыр.

Программаның кол угланышкыны дараазында сорулгаларны чедип алырынче угланган.

- а) Уругларны чечен чогаал оранынче углап, сөстүң уран чурумалдыг овур-хевириң дамчыштыр сөзүглелдин долу болгаш делгем утка-шынарлыын хөй талазындан угаап билип алырынга дузалааар;
- б) Чечен сөстүң чогаалдары уругларны номчулгага ынак, бүгү-ле чараш чүүлге хандыкшылдыг, ону шын үнелеп билир кылдыр чаңчыктырар ужурлуг;
- в) Номчаан чүүлүнүң утказын шиңгээдиринден аңгыда уругларның ниити билииниң деңгелинде делгемчидериниң дуржулказын байыдар болгаш амыдыралга оларның мөзүшынарлыг, эстетиктиг хамаарылгазын база хевирлээр;
- г) Чечен чогаалды уруглар боттары шилип ап, ону таалап номчуксаар күзелин боттандыраар.

Башкы уругларны бичиизинден эгелеп коллективтиг езуга бот-боттарынга негелдени, шынчы ак сеткилдиг, быжыг туруштуг, эрес-дидим болурунга, күш-ажылга кириштирер сорулгалыг.

Класс бүрүзүңге номчулга кичээлиниң 30-35 минутазын чогаалды номчуурунга болгаш сайгарарынга, а кирилде беседага, словарь ажылынга созуглелдин утказын илередиринге херек. Созугел-биле ажыл бир класстан соске классче чоорту нарыыдап олураар.

Номда состун слог-уннуг анализин кылырда, уругнун аас чугаазын сайзырадыпынга база номчулгага сонуггалын оттуруп, боду номчуп ажылдаарынга хой янзы уткалыг созуглелдер бар. Бо номчулга номунун ужук ооредилгезинден арай соннай эгелээр ужурунда , бирги чаданын ажык болгаш ажык эвес уннеринин ужуктерин болуктээн. Ужуглел соондагы уеде номчуур созуглелдерни тыва, орус чогаалчыларнын база улустун аас чогаалынын , тыва чоннун бурунгу ужурларындан узундулерни киирген.

Бижик ооредилгезинин ийиги чадазындан сонгаар состернин слогтары ковудээш, чаа номчуп ооренип чоруур кижинин номчуурунга бергедээшкиннерни таварыштылары чугаажок. Ынчангаш дурген номчуп оорениринге чугле уннер каттыжышкынынга даяныры чугула.

Планнаттынган туннелдер (ФГОС-туң негелделери-биле):

Бот-тускайлан туннелдер (личностные)

Оореникчи бодунун узел-бодалын бот тодарадып, бот углап билиринче, оорениринин чугулазын, чаа билиглер шингээдип алырын медреселдии-биле угаап билиринче хой чоннарнын аразынга хууда болгаш хамааты туружун быжыглап, амыдыралчы планнарын тургузар, ону боттандыраарынче угланган болур.

Предметтиг туннелдер:

Эртемнин тускайлыын медресеп билип алырынче, чаа билиглерни чедип алырынын янзыбуру аргаларын ажыглап шингээдиринче, теориялыг билиглерни амыдырал-биле холбап оорениринче, эстетиктиг корушту хевирлээринче угланган.

Метапредметтиг

Бот тускайлан .

Оске эртемнернин теория-практиктиг билиглери-биле чергелештир шингээдири

Коммуникативтиг: Оске кижилер-биле , башкызы база эш-оору-биле харылзаа тудуп, чугаалажып билири, инициатива, идея ундуруп шыдаар , бодалдарын чиге, дорт илередири, оске кижиге унелел бээри

Регулятивтиг бот угланышкынныг: сорулга салып билири, план тургузуп, туннел ундуруп, бодунга унелел бээри.

Программаның утказы

«Номнун оннуктери» деп кичээлден дашкаар ажыл-чорудулгага планнаттынган программа 135 шакка планнаттынган. Программа 1-4 класстын оореникчилеринин назыхарынга дууштур тургустунган. Неделяда 1 шак. Программа ниитизи-биле уругларның ниити кругозорун, культуразын бедидип, дыл-домаан сайзыратпышаан, колдуунда янзыбурү оюннар, моорейлер, уругларнын бот-чогаадыкчы ажылдарынын хевиринге эртер.

Программа уругларга өөредиглиг болгаш кижизидилгелиг, класстан дашкаар чорудар ажылдарның база бир кезээ. Ооң өөредиглиг ужур-дузазы: өореникчилерниң кичээлдерге алган билиглерин болгаш чаңчылдарын немээр, делгемчидер база ханыладыр; бердинген темазынга

хамаарышкан материалдар чыып, оларны системажыдып, сайгарып, түңнел үндүреринге өөрөдир; словарьлар болгаш өске-даа немелде литература-биле таныжар; кезээлер, мөөрейлер, делгелгелер организаастаар; көргүзүг материалдары белеткээр — бо бүгү өөреникчилерниң бот-идепкейин болгаш сонургалын бедидеринге улуг уjurдузалыг.

Тематиктиг план

№ п/п	Тема	Шак
1	А-дан Ш-ка чедир ужуктер	6
2	Д-дан й-га чедир ужуктер	6
3	Эжеш ажык эвес ужуктер	6
4	Созуглелдер болгаш тоолдар	15
	Ниити шагы	33

Календарь- тематиктиг план

№ п/п	Тема	шагы	План-биле	Эрттиргени
1	«Бодун номчу» деп ном-биле таныжылга	1	06.09	
2	Ажык уннер	1	13.09	
3	Ажык эвес уннер	1	20.09	
4	Ажык, ажык эвес уннер	1	27.09	
5-6	Слог. Слогта ажык уннернин ужурутказы. Слогтап номчулга	2	04.10 11.10	
7-8	Ыткыр ажык эвес уннер(д, б,г,в)	2	18.10 25.10	
9-10	Дулей ажык эвес уннер (т,к,п)	2	08.11 15.11	
11-12	Ыткыр ажык эвес уннер (з,ж,й) тыва чемнер, байырлалдар	2	22.11 29.11	
13-14	Эжеш ажык эвес уннер	2	06.12 13.12	
15-16	Тывызыктар	2	20.12 27.12	
17	Я,е,ё,ю деп ужукуг состер	1	10.01	
18	Чымчак демдектиг состер. Орус дылдан улегерлеп алган состер	1	17.01	
19	Комбу Бижек Шын адаайн. С Сурун-оол Ээремчик	1	24.01	
20	Тоол Анай. Ыттар	1	31.01	
21	В . Бианки Огород.Майышкак Санька. Шай	1	07.02	
22	Э Кечил-оол Огород Кажар куштар	1	14.02	

23	Хуулгаазын состер. Чаагай состер	1	28.02	
24	Т Кызыл-оол Орт	1	06.03	
25	Н Куулар Шынчы оннук. Иви мыйызы канчаар тывылганыл?	1	13.03	
26	О Сувакпит Аяс. Хоптак сеткил	1	27.03	
27	Б Чюдюк Хемчиим бажы. Бай-ла Тайгам	1	03.04	
28	М Кенин-Лопсан Сут	1	10.04	
29	С Сурун-оол Ашактар чугаазы	1	17.04	
30	Бодаган	1	24.04	
31	Ю. Кюнзегеш Дуруяалар. Теве-Даш	1	08.05	
32	Ю Кюнзегеш Монделер. Могейип каайн	1	15.05	
33	Солун арын. Кым-дыр мен?	1	22.05	

сөзүглелдин утказын илередиринге херек. Сөзүглел-биле ажыл бир класстан өске класстан чоорту нарыыдап чоруп орар.

Берге эвес сөзүглелди литературлуг шын адаанын езугаар, медреселдиг шын аяанныг чүгүртү номчуур.

Номчулганың темпизин шын сагып билир. Чыл төнчүзүнде таныш эвес сөзүглелди номчуурунун дүргени бир минутада 30-35ден өрү сөстөрни номчуур.

Тыва дылдың лексика болгаш фонетика талазы-биле эге билигни алыры. Шын номчулга болгаш бижилгеге чаңчыктырып, ийи болгаш оон хөй кижилер аразынга чугаалажыышкынынга киржир;

Чаңгыс кижиниң сагыш-сеткилин илереткен чугааны тургузар болгаш бичии хемчээлдиг шинчилел болгаш медээ сөзүглелдерни бижиир.

Тыва дылга хумагалыг болур, сагыш-сеткилинден оон арыын онзагайын үнелеп, камнаарынга харыысалгалыг болур.

Тыва дылынга сонuurгалын оттурар болгаш бодунун чугаа домаан сайзырадырга чүткүлүн бедидер.

Эге школага тыва дыл болгаш номчулга өске эртемнерни өөрениринге болгаш уругларның коллективке ижикиреринге эң-не кол черни ээлеп турар.

Өреникчилерниң кичээлге болгаш кичээлден дашкаар ажылдарга киржилгези:

1. Дыңнап тургаш, адаар:

- ☐ башкының берген үлегерин өттүнүп үннү шын адаар; сөске үннүң
- ☐ туружун шын илередип, тода адаар; эжеш ажык эвес үннерниң
- ☐ ылгалын тода адаар; узун, кыска, өк-биле адаар ажык үннерни
- ☐ онзагайлап адаар;
- ☐ үлегерлээн болгаш словарь сөстөрүн дыңнап адаар.

2. Бөлүктөл ажылы:

- ☐ эге болгаш сөөлгү үннериниң аайы-биле сөстөрни бөлүктээр; бердинген үнге сөстөрни шилип тывар;
- ☐ дөмей уткалыг сөстөрни бөлүктээр; узадыр адаар ажык
- ☐ үннерлиг сөстөрни бөлүктээр; өк-биле адаар ажык
- ☐ үннерлиг сөстөрни бөлүктээр; үнү биле үжүү дең
- ☐ сөстөрни бөлүктээр;

- ☐ үжүү хөй, үнү эвээш сөстөрни; үнү хөй, үжүү эвээш сөстөрни бөлүктээр; бижири
- ☐ чаңгыс дүрүмге чагыртыр сөстөрни бөлүктээр; эжеш ажык эвес үннерлиг
- ☐ сөстөрни бөлүктээр; тема аайы-биле бөлүктээри: ногаа аймаа, ыяш аймаа, хеп
- ☐ аймаа, сава, аыш-

чем дээш оон-даа өске.

3. Хайгаарал ажылы:

- ☐ башкының номчаан шүлүүнден бердинген үн кирген сөстөрни тывар,
- ☐ Сөзүглелге дөмей уткалыг сөстөрни ажыглаар
- ☐ Сөзүглелден медээ, айтырыг, кыйгырыг домактарын тывар; Сөзүглелден хуу
- ☐ аттарны көргүскен сөстөрни тывар;

4. Хевирлеп - дүрзүлээр ажыл:

- ☐ дорт чугаалыг домакты дүрзүлөп чуруун шыяр;

5. Деңнээри:

- ☐ бердинген дүрзүге тааржыр сөстөрни тывары; номчаан
- ☐ сөзүнге дүүштүр чурукту дөмейлээр; үн болгаш оон
- ☐ үжүүн деңнээр;
- ☐ улуг болгаш бичии үжүктерниң бижээнин деңнээр; үлегерлиг
- ☐ бижилге биле өөреникчиниң бижээнин деңнээр;
- ☐ домак биле сөстү деңнээр;

6. Хынаары:

- ☐ бөлүк аайы-биле бодунуң ажылын хынаар болгаш үнелээри; частырыгларны
- ☐ тыпкаш, ону эдер, слог бүрүзүнде ажык үннерниң барын

хынаар;

7. Тайылбырлаары:

- ☐ узун, кыска болгаш өк-биле адаар ажык үннерни шын адаарын, оларның туружун, дүрзүгө көргүзүп тайылбырлаар;
- ☐ чымчак болгаш кадыг демдектерниң ужур-дузазын тайылбырлаар; улуг
- ☐ үжүк-биле бижиир сөстөрниң дүрүмү; сөстү слогтарга чарарының
- ☐ дүрүмү; сөстүң дорт болгаш доора утказын тайылбырлаар;
- ☐ чаңгыс аймак кежигүннерлиг домакты шын бижиириниң дүрүмү.

8. Шинчилээр:

- ☐ сөстөрни слогтарга чарары, сөстө каш слог барын тодарадыры, бердинген слогтарга тааржыр сөстөрни тывары (- - мал-чын-нар);

- ☐ чурукка ат тыпсыр;

- ☐ домактың эгезин, төнчүзүн утка-аайы-биле эде тургузар; номчаан

- ☐ сөзүглелинде кандыг болуушкуннар болуп турарынга

хамаарышкан салдырган айтырыгларга харыылаар;

- ☐ сөзүглелдин кол утказын чугаалаар;

- ☐ сөстөрниң утказының аайы-биле (чүвелерни көргүзүп турар сөстөр, чүвелерниң ылгавыр демдээн көргүзөр сөстөр, чүвелерниң кылдыныын көргүзөр сөстөр) шинчилээр.

9. Номчулга:

- ☐ слогтап номчуур; бодунуң

- ☐ иштинде номчуур; химиренип

- ☐ номчуур; рольдап номчуур;

☐

- бижик демдектерин сагып, домактарны аянныг номчуур шиижидип
- ойнаары;
- хевирин өскерткен домакты азы сөзүглелди эдип номчуур.

10. *Дүжүрүп бижилге:* башкының бижээн үлегеринден дүжүрүп

- бижиир; парламал болгаш бижимел сөзүглелди дүжүрүп бижиир;
- бердинген даалга-биле сөстөрни болгаш домактарны дүжүрүп бижири;
- хевирин өскерткен сөзүглелди эде тургуспушаан бижиир.

Өөреникчилерниң номчулга талазы-биле алган билиглеринге, мергежилдеринге, чаңчылдарынга кол негелделер

1-ги классты доозуп турар уруглар төрөөн дылының бүгү үннерин болгаш үжүктөрүн, оларның кол ылгалын билген турар.

Өөреникчилерниң кол мергежилдери болгаш чаңчылдары: сөстөрдө үннерни ылгап, оларның туружун тодарадып билир; ажык, ажык эвес үннерни болгаш үжүктөрни, кыска, узун ажык үннерни болгаш үжүктөрни бот-боттарындан ылгап билири; домактарның болгаш сөстөрниң анализ-синтезтиг сайгарылгазын кылып, домактардан сөстөрни ылгап тывар; улуг болгаш биче үжүктөрни шын, чараш, тода бижип билир; бижимел болгаш парламал шрифт-биле бижиттинген сөстөрни, домактарны иштинде слогтап адап ора, шын дүжүрүп бижип; адаары болгаш бижири дүүшкек 3—4 берге эвес сөстен тургустунган домактарны адап бээрге, үжүктөр кагбайн шын бижиир; домак эгезинге улуг үжүктү бижири; сөөлүнге улуг секти салыры. Нарын эвес сөстөрни слогтавайн чүгүртү номчуп, оларның шын, медреселдиг, аянныг болурун сагыыры; сөстөрни тода адавышаан, домак сөөлүгө интонацияны, домактар аразынга паузаны кылыр; башкының номчаан азы чугаалаан чүүлүн кичээнгейлиг дыңнаар болгаш утказын сактып алыр; номчаан чүүлүнге хамаарышкан айтырыгларны харыылаары болгаш башкының дузазы-биле оон, кол утказын илередири; ону кезектерге чарары; сөзүглелди иштинде номчааш, утказын билип алган шаа-биле чугаалап шыдаар; номчаан номнарының адын, авторун шын адап билир; доктаадып алган шүлүктөрүн аянныг чугаалап билир; номчулганың негелделерин болгаш шынарларын шын сагывышаан, номчуурунун, темпизин дүргедедип шыдаары;

минутада 25—35 хире сөс; сюжеттиг чуруктар-биле харылзаалыг чугаа тургузары. Номчаан номнарының авторун, адын шын сактып ап, 5—8 хире биче хемчээлдиг шүлүктерни шээжи-биле аянның чугаалап билир.

Бижик демдектерин (. ! ?) барымдаалап домактарны шын номчууру; оларның аразынга үн доктаашкынын кылып билир.

Сюжеттиг болгаш темалыг чуруктарны көрүп тургаш, 3—4 домактан тургустунган харылзаалыг аас-даа, бижимел- даа чугааны тургузуп билир. Долгандыр турар амыдырал болгаш бойдус-биле таныжылганың түңнелинде өөреникчилер дараазында кол-кол билиглер болгаш чаңчылдарны чедип алыр: чурттап турар республиказының болгаш найысылалының адын билир; кудумчу кежериниң, транспорту оюп эртериниң, кудумчуга чадаг кижилерниң оруктарга чоруур чурумнарын, өрт болдурбазының чамдык дүрүмнерин сагып билир; чылдың янзы-бүрү үелеринде агаар-бойдустуң, онзагай демдектерин эскерип билир; чурттап турар черинде чанар болгаш кыштаар элээн каш куштарның аттарын билир; оларны ылгап шыдаар.

Чараштыр бижилге

Улуг болгаш бичии үжүктерниң кезектериниң аттарын болгаш бижиириниң дөмейлешкээн барымдаалап дараазында чурум ёзугаар бөлүктерге чарар.

1—4 класстарга класстан дашкаар номчулга.

Класстан дашкаар номчулга — уругларны чечен чогаалга хандыкшыдарының бир аргазы, литературлуг номчулганың чарылбас кезээ. Класстан дашкаар номчулганың кол сорулгалары өөреникчилерни уруглар чогаалы-биле таныштырбышаан, номга ынак болурунга кижизидер; уран чогаал дамчыштыр угаан-билииниң ниити деңнелин бедидер; эстетиктиг мөзүбүдүжүн хевирлеп, ниити сайзыралын чедип алыры; сагыш-сеткил культуразын бүгү талалыг байыдары болур.

Номчулга өөреникчиниң назы-харын, амыдыралчы дуржулгазын шыңгыы барымдаалаар болганда, номчуурунга сүмелеп турар номнар шын шилиттинген турар ужурлуг. Уругларның номчулгазын шын, системалыг, ажыктыг кылдыр чорударынга башкының медреселдиг шилилгези албан негеттинер. Кол черни улустуң аас чогаалы, тыва чечен чогаал, орус болгаш өске-даа хөй национал улустуң чогаалдары, даштыкы классика ээлээн турарын чугула деп сүмелеп турар.

Тыва улустуң аас чогаалының эң-не дээрe үлегерин эге класстарга өөредип тура, ук чогаалдарда улусчу чаңчыл-сагылгаларны уругларга билиндирип база уруглар боттары ону эскерип билиринге чаңчыктырар аргаларны ажыглаар. Программада айыткан кол-кол темалар, чогаалдың хевирлери,

авторлар, чогаалдардан аңгыда, класстан дашкаар номчулгага кайы авторларны, кандыг номнарны, чогаалдарны сүмелээри башкыдан улуг хамааржыр. Ооң-биле чергелештир башкы уругларның кандыг чогаалдарга сонуургалдыын, ук

чогаалчының амгы үе-чадада, ниити литературада ээлеп турар туружун, ролюн барымдаалап көөрү база чугула.

Уругларны школа-биле болгаш школачы амыдырал-биле таныштырар болгаш өскө-даа ажилдакчыларны танып, оларның ажылын хүндүлөп билиринге чаңчыктырары. Бодун төлөптиг алдынып билири. Бодунуң болгаш өскөниң үезин үнелээри.

Каржы болбас.

Улуг улусту хүндүлөп, бичии кижилерни кээргеп, чаптап билири. Хире-шаабиле дузазын чедирип, ачы-буяанныг, биче сеткилдиг болурун хевирлээр. Школанын хөй-ниити ажылынга ак-сеткилдиг киржири. Эш-өөрү –биле эпнайыралдыг, дузааргак болуру. Сагылга-чурумга хамаарышкан моральэтиктиг билиглерни сагып билиринге чаңчыктырар.

Төрөөн чурту - Тывазынга, Россияга ынаа болгаш чоргааралы.. Ооң бойдузунга, дириг амытаннарынга, үнүштеринге, арга-арыынга, сагышчовангыр, хумалалыг хамааралгазы болгаш сагыыр ужурлары. Уругларга номну үнелеп, «Ном-билиглерниң үндезини» деп угаадыгны билиндирер. Уругларның делегей көрүүшкүнүн , номга сонуургалын бедидер. Номчулга-амыдыралдың бир кол негелдези кылдыр, номчуурунга чаңчыктырып, библиотека-биле харылзаазын быжыглааар.

Литературлуг номчулга «Бодун номчу» номнун тургузуу

Башкыларнын дилээ-биле ооренир ужуктернин чуруктуг данзызын чада бурузунун мурнунда киирген. «Ооренмээн ужуктеринин уннерин баш бурунгаар адап, ужуктернин хевирин танып алыры уругларнын дурген, шын номчуурунга дузалаар чуве-дир» деп, башкылар чугаалап турар. Номда состун слог-уннуг анализин кылырынга, уругнун аас чугаазын сайзырадырынга база номчулгага сонуургалын оттуруп, боду номчуп ажилдаарынга ооренир хой янзы уткалыг созуглелдер бар. Бо номчулга номун ужук ооредилгезинден шала соннай эгелээр ужурунда, бирги чаданын ажык болгаш ажык эвес уннеринин ужуктерин болуктээн.

Бирги болук: а, о; л, м. Ийиги болук:

с, н.

Ушку болук: ы, у; ч, р.

Дортку болук: у, и.

Бешки болук: э (е).

Алдыгы болук: о; ш.

Бирги чадада ооренген ужуктеринин хире-шаа-биле тааржыр состерни чыып, домактар тургускан.

Ийиги чаданын (д-ден й-ге чедир) ужуктерин чангыстап кииргеш, ону быжыглаары-биле номчуур арыннарнын санын ковудеткен.

Ушку (ъ, е, ё, ю, я), дортку (ь, ф, ц, щ) чадаларынын ужуктерин ийи болук кылдыр киирген.

Ужуглел соондагы уеде номчуур созуглелдерни тыва, орус чогаалчыларнын база улустун аас чогаалындан, тыва чоннун бурунгу ужурларындан узундулерни киирген. Бижик ооредилгезинин ийиги чадазындан сонгаар состернин слогтары ковудээш, чаа номчуп ооренип чоруур кижинин номчуурунга бергедээшкиннерни таварыштырары чугаажок. Ынчангаш дурген номчуп оорениринге чугле уннер каттыжышкынынга даяныры чугула.

Чижээ, ном-чук-чу-лар. Номчуп тура, номнун бодунга (чижекте коргускени ышкаш) хаалчак слогтун солгу унунун ужуун кады адавышаан номчуурун сумелеп турар.

Чамдыктары уттундуруп бар чыдар торел болук болгаш чингине тыва аттар база утказын тайылбырлаан чамдык состернин данзызын номнун солгу арнындан номчуур силер.

Бо ном мурнунда ундурулгезинден чараш апарган-дыр: чуруктары шупту оннуг, улуг болгаш тода, ужуктеринин хемчээли бичи кижилернин номчуурунга таарымчалыг.

Башкынын онаалга даалгаларын бижиир. Ону схема-биле коргузер.

Тематиктиг план	Тема	Шак
1	А-дан Ш-ка чедир ужуктер	6
2	Д-дан й-га чедир ужуктер	6
3	Эжеш ажык эвес ужуктер	6
4	Созуглелдер болгаш тоолдар	15
Ниити шагы		33